

24. 6. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Některé procesní otázky trestní odpovědnosti právnických osob

Od nabytí účinnosti zákona č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon“), už sice uplynulo půldruhého roku, ale praktické zkušenosti s ním jsou stále minimální. Přístup orgánů činných v trestním řízení k aplikaci příslušných procesních postupů se současně může navzájem velmi lišit, protože chybí jak příslušná judikatura, tak i jiná relevantní sjednocující stanoviska.

Od nabytí účinnosti zákona č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen zákon), už sice uplynulo půldruhého roku, ale jakékoliv praktické zkušenosti s ním jsou stále minimální. Přístup orgánů činných v trestním řízení k aplikaci příslušných procesních postupů se navíc může velmi lišit, protože zde dosud stále chybí i výkladová a sjednocující stanoviska judikatury.

Zákon je i vůči trestnímu řádu zákonem speciálním, takže jinak obecně platná procesní pravidla zde mohou být aplikována pouze potud, pokud zákon sám nestanoví jinak a také, pokud to povaha věci nevylučuje. Zvláštní ustanovení o řízení proti právnickým osobám obsahuje část čtvrtá zákona, konkrétně ustanovení §§ 28 až 41. Tento rozsah ale poněkud klame, protože podstatné praktické otázky jsou ve skutečnosti řešeny pouze v několika málo odstavcích § 34 (Úkony právnické osoby), § 36 (Předvolání, předvedení a pořádková pokuta) a § 37 (Výslech a závěrečná řeč v hlavním líčení a ve veřejném zasedání).

Tato poměrně lapidární úprava tak zakládá stav, kdy kombinace s příslušnými partiemi trestního řádu může vést k dohadům o tom, co vlastně ona „povaha věci“ vylučuje a co ne. Nejedná se pouze o jakousi hru se slovy, ale o určování procesních práv a povinností konkrétních subjektů k úkonům, majícím závažné právní dopady.

Je zřejmé, že v případě trestního stíhání právnické osoby musí mít orgány činné v trestním řízení k dispozici jakéhosi „fyzického partnera“, který s nimi bude v substituci právnické osoby komunikovat, který bude mít možnost činit běžné procesní úkony a který tak bude sice konkrétně uplatňovat práva obviněného - který ale při tom všem vlastně „pravým“ obviněným nebude. Jiný postup ale nebyl možný, protože právnické osoby jsou umělé právní konstrukce, které nemají ani v tomto specifickém případě jinou možnost, než navenek projevovat svoji vůli prostřednictvím osob fyzických.

Zákon konkrétně uvádí, že za právnickou osobu činí v řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu (dále jen „konající osoba“). To, na základě ustanovení § 21 občanského soudního řádu, znamená, že za právnickou osobu jedná :

- její statutární orgán; tvoří-li statutární orgán více fyzických osob, jedná za právnickou osobu jeho předseda, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen, nebo
- její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo
- vedoucí jejího odštěpného závodu nebo vedoucí jiné její organizační složky, o níž zákon stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku, jde-li o věci týkající se tohoto závodu (složky), nebo
- její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně.

Zatímco úkony takové konající osoby jsou úkony samotné stíhané právnické osoby, zákon kromě toho dává ještě možnost zastupování stíhané právnické osoby jejím zmocněncem, anebo jejím opatrovníkem, přičemž to vše dohromady nemá vliv na právo právnické osoby na obhajobu. Pro určité zjednodušení zde však bude dále věnována pozornost zejména oné konající osobě.

Konající osoba musí především obligatorně prokázat své oprávnění k činění úkonů za právnickou osobu. S tím patrně nebude problém, protože taková konkrétní fyzická osoba prokáže své oprávnění buď z hlediska své formální pozice v rámci právnické osoby (například bude jejím jednatelem), případně se prokáže zvláštním pověřením, které patrně může mít i podobu k tomuto účelu vystavené plné moci.

Činit úkony v řízení nemůže osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci. Možná kolize zájmů je zjevná a bude zde nepochybně platit i v případě, že proti fyzické a právnické osobě z nějakého důvodu nebude konáno společné řízení. Jestliže tedy bude nejprve vedeno trestní řízení proti fyzické osobě a teprve dodatečně trestní řízení proti osobě právnické, rozhodující bude celková faktická pozice fyzické osoby a nikoliv to, že se z hlediska určité spisové značky jedná formálně o jinou věc. Opačný závěr by totiž mohl vést k absurdní situaci, spočívající třeba i v tom, že v jedné věci obviněná fyzická osoba bude pod hrozbou sankcí nucena k tomu, aby pak v trestní věci proti právnické osobě vypovídala jako svědek. Ostatně, ze stejného důvodu bude také zřejmě vyloučeno, aby v téže věci hájil fyzickou i právnickou osobu stejný advokát. Zájmy obou těchto subjektů se budou lišit už proto, že snaha vyvinut osobu právnickou zřejmě nutně povede i k její snaze „distancovat se“ jakýmkoliv způsobem od deliktního jednání fyzické osoby.

V této fázi se už ale naskytá několik otázek, jejichž zodpovězení má význam například i z hlediska možnosti aplikace odklonů v trestním řízení. Jedná se zde o to, jaký vlastně bude faktický vztah stíhané právnické osoby a konající osoby, což souvisí s tím, zda a jak bude mít právnická osoba možnost tuto fyzickou osobu v jejím jednání ovlivňovat a řídit. Jak již bylo řečeno, úkony konající osoby jsou přímo úkony stíhané právnické osoby, v praxi ale patrně nelze předpokládat, že zde bude ponechán prostor naprostému samovývoji. Zejména pokud konající osobou bude například řadový zaměstnanec právnické osoby, nelze asi očekávat, že se nechají její statutární orgány jeho jednáním výrazně překvapovat.

Z hlediska pozice stíhané právnické osoby bude výběr konající osoby také otázkou určité taktiky a to buď dát orgánům činným v trestním řízení k dispozici fundovanou osobu, anebo raději někoho jiného. Je to právě nedostatek praktických zkušeností a jakýchkoliv zhodnotitelných informací, který zde znemožňuje přesnější závěry. Bude zřejmě velmi záležet na tom, jakou pozici konající osoba v hierarchii stíhané právnické osoby zastává a jaká je míra jejich informací o trestné činnosti. Orientovaná konající osoba bude mít možnost aktivněji na straně právnické osoby vystupovat a hájit její zájmy, což na druhé straně nelze dosti dobře očekávat u někoho, kdo bude vybrán pouze proto, aby bylo učiněno nezbytné formalitě zadost.

Pokud zůstaneme u takto vygenerované fyzické osoby, konající úkony za právnickou osobu, nelze si nevšimnout toho, že její pozice bude velmi specifická. Vyplývá to z toho, že tato konající osoba má podle zákona v řízení stejná (neboli všechna) práva a povinnosti jako ten, proti němuž se vede trestní řízení. Současně je ale patrné to, že by této konající osobě vlastně neměla vznikat žádná újma - minimálně ona sama přece nemůže být v trestním řízení jmenovitě k ničemu odsouzena. (Poměrně zajímavý problém by mohl nastat v případě dovození vazebních důvodů ...)

Práva obviněného podle trestního řádu jsou široká, ale na druhé straně sem patří i některé povinnosti. Z logiky věci vyplývá, že konající osoba musí být poučena o všech jejích právech a povinnostech komplexně, protože orgán činný v trestním řízení nebude mít možnost vybírat si ad hoc jenom to, co zde bude subjektivně pokládat za aplikovatelné, případně dokonce jenom to, co se mu bude líbit.

Jestliže si tedy představíme fakticky nevinou fyzickou osobu (bude se jednat pouze o jakýsi živý „derivát“ stíhané osoby právnické), určitě může být překvapena například poučením o tom, že může být předvedena, pokud se po řádném předvolání k výslechu bez dostatečné omluvy nedostaví. Shora zmíněná „povaha věci“ zde však současně výslovně zavádí jednu diferenci: jestliže osoba, která za právnickou osobu činí úkony, přes předchozí napomenutí ruší řízení nebo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě, nebo pokud bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které jí byly dány podle trestního řádu nebo podle tohoto zákona, může být právnické osobě, kterou zastupuje, předsedou senátu a v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem uložena pořádková pokuta do 500 000 Kč. Jinak, podle trestního řádu obecně platných, 50 000 Kč se zde tedy transformuje až na půl milionu s tím, že i za případnou prostořekost konající osoby sáhne hlouběji do kapsy osoba právnická. Nicméně to současně také znamená, že konající osoba bude muset být i v tomto smyslu zcela konkrétně poučena.

Konající osoba musí ale být poučena také o možnostech odklonů, tj. ohledně aplikace institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, institutu narovnání a institutu dohody vině a trestu. Je zde třeba také zvažovat, zda bude právnická osoba vůbec předpokládat možnost, že se konající osoba ke spáchání trestné činnosti „autonomně“ dozná, což je ovšem jinak základní podmínkou všech uvedených odklonů.

Pokud se jedná o podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu, z bližší analýzy jeho podmínek vyplývá, že tento institut je i tak aplikovatelný pouze na osoby fyzické, neboli na „pravé“ obviněné. Pochybnosti zde vzbuzuje už to, že se obviněný musí k činu doznat a to může být v případě konající osoby - jak již bylo řečeno - považováno za dosti sporné. Kromě toho její pověření a její faktické možnosti nebudou tak široké, aby mohla bez dalšího například nahrazovat způsobenou škodu a vydávat bezdůvodné obohacení. Poslední podmínka ovšem spočívá v tom, že podmíněné zastavení trestního stíhání lze považovat za dostačující vzhledem k dosavadnímu životu obviněného. Dosavadní - byť i třeba zcela bezúhonný - život konající osoby je ale z tohoto hlediska zjevně irelevantní a naproti tomu stíhaná právnická osoba žádný předchozí život, v klasickém slova smyslu, samozřejmě nemá. Lze tedy předpokládat, že i přes obligatorní poučení konající osoba nemůže do podmíněného zastavení trestního stíhání vůbec vstoupit.

Obdobná situace ale bude také u institutu narovnání podle § 309 a následujících trestního řádu a to už proto, že zde zákon vyžaduje obdobné podmínky jako u podmíněného zastavení trestního stíhání. Je zde také výslovně uvedeno, že takový způsob vyřízení věci je považován za dostačující mj. vzhledem k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům. Protože z tohoto hlediska je i zde profil konající osoby irelevantní a právnická osoba příslušné atributy tohoto profilu postrádá, je v trestním řízení proti právnické osobě zřejmě nepoužitelný i institut narovnání.

Nejnovější možností odklonu je institut dohody o vině a trestu, který je v trestním řádu rozdělen do

dvou částí. První částí je postup při uzavírání dohody a její obsahové prvky (§ 175a a násl. tr. řádu) a druhá část upravuje řízení před soudem, který schvaluje dohodu (§ 3140 a násl. tr. řádu). Lze pochybovat i zde o tom, že by měla mít konající osoba způsobilost se v jakémsi zastoupení stíhané právnické osoby doznat. Také možná otázka náhrady škody, náhrady nemajetkové újmy, anebo vydání bezdůvodného obohacení jsou kroky, které zjevně překračují mandát i faktické možnosti „pouhé“ konající osoby.

Zdá se tedy, že zde u všech možností odklonů existují určité zvláštní důvody, které spočívají na straně samotné konající osoby a které tím ale současně, právě proto, vylučují jejich aplikaci ve vztahu ke stíhané osobě právnické.

Jaká je ještě při tom všem možná role advokáta jako obhájce v trestním řízení? Již byla zmíněna otázka možného střetu zájmů, který zřejmě vylučuje i v případě odděleného trestního řízení zastupování stíhané fyzické osoby a stíhané právnické osoby jedním advokátem. Zákon sice říká, že v případě právnické osoby neplatí ustanovení trestního řádu o nutné obhajobě, ale přesto lze všem stíhaným právnickým osobám zastupování advokátem v každém případě doporučit. Jednak mohou být následky odsouzení právnické osoby až fatální pro ni samotnou i pro její zaměstnance, jednak lze pochybovat o tom, že by orgány činné v trestním řízení nebyly schopny za současného stavu jisté právní nejistoty možných excesů.

Současně však zde vystupuje ještě jedna možná postava advokáta, tentokrát na straně konající osoby. Právo na obhajobu je právem ústavním, přičemž konající osoba nepochybně nepřestane být občanem s jeho ústavními právy pouze proto, že orgán činný v trestním řízení musí mít možnost v tomto zvláštním případě s kým komunikovat. To v praxi znamená, že i osoba konající úkony za stíhanou právnickou osobu může mít svého vlastního advokáta (minimálně jí ho přece nelze zakázat - druhá otázka je, kdo ho bude platit), otázka její nutné obhajoby zde už, díky nedávné novelizaci, naštěstí nehrozí.

Jestliže ale bude mít stíhaná právnická osoba svého vlastního advokáta, smyslem jeho udělené plné moci bude, aby v příslušném trestním řízení činil v zastoupení této právnické osoby všechny ty úkony, které situace právě vyžaduje. Kdyby tyto úkony z jakéhokoliv důvodu činit nemohl, jeho existence by zde postrádala smysl. Vedle toho zde ovšem existuje a funguje konající fyzická osoba, jejíž úkony jsou oproti tomu bezprostředními úkony stíhané právnické osoby.

V tomto případě tedy vzniká poměrně zvláštní množina několika subjektů s jejich procesními právy i povinnostmi a znovu se tak objevuje již shora zmíněná otázka, kdo bude mít jaké kompetence. Nelze samozřejmě vyloučit, že se dostanou do vzájemného názorového rozporu advokát právnické osoby a konající osoba, případně i advokát právnické osoby a advokát konající osoby. Takový rozpor může vyvstat například v případě posouzení potřeby aplikace opravného prostředku, jeho argumentace, apod. V tom případě by tato otázka rychle přestala být otázkou čistě teoretickou.

V úvodu tohoto článku bylo uvedeno, jak a proč konající osoba vlastně vzniká, pro úplnost ale zbývá se ještě zamyslet nad tím, jaký bude její formální právní konec. V případě obviněné fyzické osoby je situace jasná, protože trestní řízení bude ukončeno jakýmkoliv pravomocným meritorním rozhodnutím, kde bude jmenovitě o této osobě a o jejím skutku s konečnou platností rozhodnuto. V případě konající osoby ale cítíme odlišnost situace. Ve většině případů tato osoba nebude někým, kdo by něco fakticky spáchal a plní zde pouze jakousi zvláštní obligatorní roli. Do této role byla vyslána, ale otázka pak musí také znít, jak a kdy tato jeho trestněprávní mise formálně skončí, když ona sama nemůže být odsouzena? Její práva a povinnosti obviněného nekorespondují s její faktickou pozicí a není zcela zjevné, jaká by měla být přená formální podoba právního kroku, kterým bude její působení jmenovitě a současně explicitně ukončeno.

Pokud se jedná o procesní otázky, související s trestní odpovědností právnických osob, bylo by určitě možné v jejich kladení dále pokračovat. Asi by například bylo praktické, že v případě odděleného stíhání fyzické osoby a právnické osoby nesmí být trestní řízení proti právnické osobě pravomocně skončeno dříve, než se tomu tak stane u osoby fyzické, anebo že by právnická osoba neměla být nucena vydávat orgánům činným v trestním řízení podle § 8 odst. 1 trestního řádu takové podklady, které jí mohou poškodit.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim je nedílnou součástí našeho právního řádu a byl přijat s určitými předpoklady, které však zatím naplňovány nejsou. Jeho obsah současně vyvolává některé otázky, na které může relevantně odpovědět pouze zvýšená aplikační aktivita.

JUDr. Jan Vidrna,
advokát

[Advokátní kancelář Dáňa, Pergl & Partneri](#)

Na Ořechovce 580/4
162 00 Praha 6 - Střešovice

Tel.: +420 224 232 611

Fax: +420 233 313 067

e-mail: akdpp@akdpp.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)

- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Dětský certifikát](#)